

УДК 336.14+336.24+339.169+339.543

Ломейко Ю. А.

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ РОЗВ'ЯЗАННЯ

Розглянуто питання ефективності державного регулювання експортних та імпорتنих операцій, зокрема тарифних заходів митного регулювання, динаміку імпорту й експорту товарів як загалом, так і в розрізі країн Європейського Союзу, СНД і Митного союзу. Проаналізовано зовнішню торгівлю України за окремими групами товарів. Досліджено взаємозв'язок обсягу ввезених товарів з країн Митного союзу та рівня залежності України від імпортованих енергоресурсів; заходи, які вживаються при створенні зон вільної торгівлі та вступі окремих країн до митних союзів. Запропоновано систему оцінювання ефективності прийняття рішень у зовнішньоекономічній сфері, яка ґрунтується на аналізі співвідношення отриманих результатів і витрат.

Ключові слова: митна політика, митний тариф, митні платежі, експорт, імпорт, державний бюджет, товарна номенклатура, енергетичні ресурси.

Визначення оптимального рівня міжнародного співробітництва в умовах перевищення обсягів імпорту над експортом, реалізації програми євроінтеграції, зменшення енергетичної залежності України зумовлює необхідність розроблення курсу митної політики на коротко-, середньо- та довгострокову перспективу. Україна здійснила важливі кроки у напрямі підвищення рівня міжнародного партнерства як з країнами ЄС, так і з країнами Митного союзу, а саме парафувала Угоду "Про асоціацію між Україною та ЄС" від 30.03.2012 [1] та ухвалила Закон України "Про ратифікацію Договору про зону вільної торгівлі" від 30.07.2012 № 5193-VI між Україною та СНД [2]. Актуальним залишається питання визначення ефективності цих змін у міжнародній діяльності України та прогнозування наслідків економічної інтеграції.

З'ясуємо економічну вигоду від створення зон вільної торгівлі з окремими країнами та можливого вступу до Митного союзу та/або ЄС шляхом аналізу співвідношення переваг і втрат (зокрема, у вигляді зменшення надходжень до державного бюджету).

Питання державного регулювання зовнішньоекономічної торгівлі України вивчали такі вчені, як П. В. Пашко, А. Д. Войцещук, І. Г. Бережнюк, А. А. Дубініна, Т. В. Курило та ін.

Результати зовнішньоекономічної діяльності країни значною мірою зумовлюються митною політикою. Відповідно до ст. 7 Закону України "Про зовнішньоекономічну діяльність" "регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні здійснюється за допомогою:

— законів України;

© Ломейко Ю. А., 2014

- передбачених в законах України актів тарифного і нетарифного регулювання, які видаються державними органами України в межах їх компетенції;
- економічних заходів оперативного регулювання (валютно-фінансового, кредитного та іншого) в межах законів України;
- рішень недержавних органів управління економікою, які приймаються за їх статутними документами в межах законів України;
- угод, що укладаються між суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності і які не суперечать законам України” [3].

У ст. 5 Митного кодексу України наводиться таке визначення: “Державна митна політика – це система принципів та напрямів діяльності держави у сфері захисту митних інтересів та забезпечення митної безпеки України, регулювання зовнішньої торгівлі, захисту внутрішнього ринку, розвитку економіки України та її інтеграції до світової економіки” [4].

Найголовнішим завданням митної політики є поєднання заходів, спрямованих, з одного боку, на розширення зовнішніх ринків збуту, а з другого – на наповнення державного бюджету. Ситуація, що склалася на сьогодні в Україні, потребує оцінювання наслідків укладення договорів про міжнародне партнерство. У табл. 1 наведено динаміку обсягу експорту й імпорту товарів вітчизняного виробництва за даними Державної служби статистики України.

Т а б л и ц я 1

Динаміка обсягу експорту-імпорту вітчизняних товарів

Рік	Експорт, млн дол. США	Темп приросту експорту, %	Імпорт, млн дол. США	Темп приросту імпорту, %	Сальдо, млн дол. США
2005	34 228,4	4,78	36 136,3	24,62	-1907,9
2006	38 368,0	12,09	45 038,6	24,64	-6670,6
2007	49 296,1	28,48	60 618,0	34,59	-11 321,9
2008	66 967,3	35,85	85 535,3	41,11	-18 568,0
2009	39 695,7	-40,72	45 433,1	-46,88	-5737,4
2010	51 405,2	29,50	60 742,2	33,70	-9337,0
2011	68 394,2	33,05	82 608,2	36,00	-14 214,0
2012	68 809,8	0,61	84 658,1	2,48	-15 848,3

С к л а д е н о за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Аналіз зовнішнього товарообігу України свідчить, що обсяг експорту товарів протягом зазначеного періоду був меншим, ніж обсяг імпорту, що є вкрай негативним чинником, оскільки імпортовані товари, наповнюючи вітчизняні ринки, витісняють з них українську продукцію. Від’ємне сальдо було найменшим за модулем у 2005 р. (-1907,9 млн дол. США), а найбільшим – у 2012 р. (-15848,3 млн дол. США).

Найвищий темп приросту експорту товарів спостерігався у 2008 р. (35,85 %), а найнижчий – у 2009 р. (-40,72 %). Така сама динаміка характерна для темпу приросту імпорту товарів, максимальне значення якого зафіксовано в 2008 р. (41,11 %), а мінімальне – в 2009 р. (-46,88 %). Протягом аналі-

зованого періоду обсяги як експорту, так і імпорту товарів поступово зростали, а отже, різке їх зменшення у 2009 р. відповідно на 40,72 та 46,88 % засвідчило вплив світової економічної кризи на зовнішньоекономічну діяльність України. Більша частка зменшення імпорту порівняно з експортом пояснюється різким зниженням валютного курсу гривні відносно долара США у 2009 р., що стало одним із наслідків фінансової кризи.

Негативне сальдо між експортом та імпортом товарів впливає на сальдо платіжного балансу України, а тому і на курс національної валюти, і на платоспроможність нашої держави щодо обслуговування та погашення зовнішнього боргу. Таким чином, пошук зовнішніх ринків для реалізації національних товарів є актуальним завданням для України.

Водночас при вирішенні питання збільшення обсягів експорту необхідно враховувати можливі наслідки від укладання договорів у зовнішньоекономічній сфері. Усунення бар'єрів окремими країнами для виходу вітчизняних товарів на їхні ринки у зв'язку зі скасуванням сплати ввізного мита потребує з боку України симетричних заходів, що обов'язково скорочуватиме обсяги надходження митних платежів до державного бюджету не лише через зменшення обсягів безпосередньо ввізного мита, а й через, відповідно, звуження бази оподаткування іншими митними платежами (зокрема, акцизним податком та податком на додану вартість із ввезених на митну територію України товарів).

Важливість митних платежів для наповнення державного бюджету підтверджується тим, що ввізне та вивізне мита, акцизний податок, податок на додану вартість із ввезених на територію України товарів, робіт та послуг разом становили від 27,23 % (2001 р.) до 57 % (2008 р.) податкових надходжень Державного бюджету України (ДБУ) і протягом 2001–2010 рр. від 15,05 % (2001 р.) до 41,3 % (2008 р.) усіх доходів ДБУ.

З метою визначення стратегічно важливих партнерів у зовнішньоекономічній сфері для України проаналізуємо обсяг та динаміку експорту-імпорту товарів з країн ЄС, СНД та Митного союзу (МС) – Білорусі, Казахстану і Російської Федерації (табл. 2).

Аналіз даних табл. 2 засвідчив, що протягом 2005–2012 рр. сальдо зовнішнього товарообігу України було від'ємним у розрізі наведених груп країн. Порівнюючи показники торгівлі товарами з країнами СНД, МС та ЄС, зауважимо, що перші два роки зазначеного періоду найбільшим за модулем було від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами між Україною та країнами СНД. У 2007–2009 рр. від'ємне сальдо зовнішнього товарообігу з країнами ЄС за модулем перевищувало аналогічний показник як стосовно МС, так і щодо СНД. У 2010–2012 рр. від'ємне сальдо зовнішньої торгівлі товарами з країнами МС за модулем перевищувало відповідний показник між Україною та СНД і Україною та ЄС.

У табл. 3 наведено структуру і динаміку зовнішньої торгівлі України товарами в розрізі зазначених груп країн у відсотках до загального обсягу товарообігу.

Як бачимо з табл. 3, найбільшою в загальному обсязі експорту товарів України протягом аналізованого періоду була питома вага країн СНД (від

Таблиця 2

**Зміни в географічній структурі експорту-імпорту товарів України
в розрізі країн ЄС, США і Митного союзу, млн дол. США**

Рік	Експорт			Імпорт			Сальдо		
	США	Митний союз	Європейський Союз	США	Митний союз	Європейський Союз	США	Митний союз	Європейський Союз
2005	10 531,1	9055,8	10 233,4	16 988,3	13 969,8	12 191,9	-6457,2	-4914,0	-1958,5
2006	12 351,1	10 701,4	12 087,9	20 112,3	16 008,1	16 194,6	-7761,2	-5306,7	-4106,7
2007	18 087,0	15 663,4	13 916,4	25 469,3	19 874,2	22 218,7	-7382,3	-4210,8	-8302,3
2008	23 166,3	19 673,7	18 129,5	33 377,8	25 342,7	28 868,4	-10 211,5	-5669,0	-10 738,9
2009	13 472,9	11 172,4	9499,3	19 692,6	16 962,6	15 392,7	-6219,7	-5790,1	-5893,4
2010	18 740,6	16 631,6	13 052,0	26 697,4	25 531,8	19 101,2	-7956,8	-8900,2	-6049,3
2011	26 177,0	23 599,5	17 970,0	37 212,4	35 019,9	25 752,9	-11 035,4	-11 420,4	-7783,0
2012	25 302,6	22 342,1	17 081,3	34 452,6	33 981,8	26 156,4	-9 150,0	-11 639,6	-9075,1

Складено за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Таблиця 3

**Зміни в географічній структурі експорту-імпорту товарів у розрізі країн ЄС,
США і Митного союзу, % до загального обсягу зовнішнього товарообігу України**

Рік	Експорт			Імпорт		
	США	Митний союз	Європейський Союз	США	Митний союз	Європейський Союз
2005	30,77	26,46	29,90	47,01	38,66	33,74
2006	32,19	27,89	31,51	44,66	35,54	35,96
2007	36,69	31,77	28,23	42,02	32,79	36,65
2008	34,59	29,38	27,07	39,02	29,63	33,75
2009	33,94	28,15	23,93	43,34	37,34	33,88
2010	36,46	32,35	25,39	43,95	42,03	31,45
2011	38,27	34,51	26,27	45,05	42,39	31,17
2012	36,77	32,47	24,82	40,70	40,14	30,90

Складено за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

30,77 % у 2005 р. до 38,27 % у 2011 р.). Частка експорту товарів України до країн МС варіювала від 26,46 % у 2005 р. до 34,51 % у 2011 р. Отже, саме країни МС вплинули на обсяги питомої ваги експорту товарів до країн США. До країн ЄС питома вага експорту перебувала у межах від 23,93 % у 2009 р. до 31,51 % у 2006 р., що свідчить про незначну різницю в обсягах експорту між Україною та МС і Україною та ЄС.

Питома вага імпорту товарів з країн США упродовж зазначеного періоду змінювалася від 39,02 % у 2008 р. до 47,01 % у 2005 р. Частка товарів, імпортованих із країн МС, найбільшого значення досягла у 2011 р. – 42,39 %, а найменшого у 2008 р. – 29,63 %. Питома вага товарів, ввезених на митну те-

риторію України в митному режимі імпорту з країн ЄС, була максимальною в 2007 р. (36,65 %) та мінімальною – в 2011 р. (31,17 %).

Найбільша частка в загальному обсязі зовнішнього товарообігу була у країн СНД. Аналіз даних табл. 3 свідчить про те, що на обсяги зовнішньої торгівлі товарами України з країнами СНД значною мірою впливають країни МС, оскільки питома вага як експортованих, так і імпортованих товарів МС була не набагато меншою за аналогічний показник зовнішньої торгівлі товарами між Україною та країнами СНД.

Зовнішній товарообіг України з МС несуттєво перевищував аналогічний показник економічного співробітництва України і ЄС протягом 2005–2012 рр.

Отже, ЄС та МС за показником частки в загальному обсязі зовнішнього товарообігу України є в цілому рівнозначними міжнародними партнерами.

Однак питома вага експорту та імпорту товарів у розрізі окремих груп країн без додаткових досліджень не може визначатися як пріоритетний показник, на який варто спиратися при обранні курсу зовнішньоекономічного партнерства.

Доцільним є аналіз товарної структури і динаміки експорту та імпорту між Україною й двома економічними союзами в розрізі товарних груп УКТЗЕД за найбільшими 10 значеннями у 2011 та 2012 рр. у табл. 4 та 5 відповідно.

Як бачимо з табл. 4, найбільший обсяг експорту товарів України до країн МС забезпечила у 2011 р. товарна група 86 “Залізничні локомотиви” – 15,5 %, тоді як найменший з 10 найбільших – товарна група 39 “Пластмаси, полімерні матеріали”, частка якого становила 2,3 %. Аналізуючи структуру імпорту товарів з країн МС у розрізі 10 найбільших за обсягом товарних груп, зауважимо, що 68,5 % загального обсягу належить товарній групі 27 “Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки”, тоді як найменшою була частка товарної групи 86 “Залізничні локомотиви” – 0,8 %. Другою за обсягом експортованих до країн МС товарів стала група 27 “Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки”, частка якої дорівнювала 12,5 %. Частка другої за обсягом імпортованих з країн МС товарів – групи 84 “Реактори ядерні, котли, машини” – становила 4,1 %, а отже, різниця між двома першими за обсягом товарними групами є суттєвою. Слід зазначити, що загальний обсяг імпорту товарів з країн МС на 68,5 % зумовлений енергетичною залежністю України. Питома вага 10 найбільших за обсягом товарних груп імпортованих з країн МС товарів варіює у межах – 0,8–68,5 %, тоді як розподіл товарних груп за експортом до країн МС є рівномірнішим: від 2,3 до 15,5 %.

Аналіз структури експорту товарів України до країн ЄС свідчить, що першою з 10 найбільших за його обсягом була товарна група 72 “Чорні метали”, частка якої становила 29,52 %; другою – 26 “Руди, шлак і зола” (10,43 %); останньою – 84 “Реактори ядерні, котли, машини” (2,07 %). Питома вага товарів, імпортованих Україною з країн ЄС, у розрізі 10 найбільших за обсягом товарних груп у 2011 р. мала такий вигляд: найбільшою була частка товарної групи 84 “Реактори ядерні, котли, машини” (14,83 %), другою за обсягом – частка товарної групи 87 “Засоби наземного транспорту, крім залізничного” (9,67 %), найменшою – частка групи 33 “Ефірні олії” (2,12 %).

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з МС і ЄС у 2011 р.

№ з/п	Митний союз					
	Експорт			Імпорт		
	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу експорту	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу імпорту
1	86	3655,0	15,5	27	24 005,4	68,5
2	27	2961,3	12,5	84	1443,7	4,1
3	72	2813,0	11,9	72	1439,3	4,1
4	84	2536,4	10,7	87	858,1	2,5
5	73	1857,2	7,9	85	726,0	2,1
6	85	1249,3	5,3	31	663,8	1,9
7	28	873,6	3,7	39	521,1	1,5
8	48	785,8	3,3	40	437,1	1,2
9	87	536,5	2,3	29	409,9	1,2
10	39	535,4	2,3	86	296,3	0,8
№ з/п	Європейський Союз					
	Експорт			Імпорт		
	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу експорту	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу імпорту
1	72	5305,6	29,52	84	3819,9	14,83
2	26	1873,4	10,43	87	2489,1	9,67
3	85	1553,8	8,65	85	2378,4	9,24
4	27	1484,2	8,26	30	1978,5	7,68
5	10	1031,6	5,74	39	1787,3	6,94
6	12	919,6	5,12	27	1747,9	6,79
7	15	666,4	3,71	48	1083,8	4,21
8	44	628,3	3,50	38	880,7	3,42
9	62	462,0	2,57	73	608,9	2,36
10	84	372,8	2,07	33	3819,9	2,12

Складено за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

На підставі даних табл. 5 можна дійти такого висновку: найбільшою з 10 перших за обсягом у структурі експорту товарів до країн МС була товарна група 86 “Залізничні локомотиви” (16,41 %), другою – 72 “Чорні метали” (12,04 %), найменшою – 25 “Сіль; сірка; землі та каміння” (2,31 %). Товарна структура імпорту з країн МС: найбільшою з 10 перших за обсягом була товарна група 27 “Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки” (67,98 %), другою – 84 “Реактори ядерні, котли, машини” (4,29 %), найменшою – 48 “Папір та картон” (0,97 %).

Структура експорту товарів України до ЄС у 2012 р. по 10 перших за обсягом товарних групах була такою: найбільша частка належала товарній групі 72 “Чорні метали” (20,87 %), після неї – 10 “Зернові культури” (11,6 %), найменша – 62 “Одяг та додаткові речі до одягу, текстильні” (2,21 %). Структура імпорту товарів з країн ЄС у 2012 р. мала такий вигляд: найбільша за

Товарна структура зовнішньої торгівлі України з МС та ЄС у 2012 р.

№ з/п	Митний союз					
	Експорт			Імпорт		
	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу експорту	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу імпорту
1	86	3667,4	16,41	27	23099,1	67,98
2	72	2690,2	12,04	84	1459,2	4,29
3	84	2599,4	11,63	72	1222,6	3,60
4	73	1707,4	7,64	87	775,2	2,28
5	85	1350,7	6,05	85	772,2	2,27
6	27	1068,6	4,78	31	720,9	2,12
7	28	901,3	4,03	39	492,9	1,45
8	48	832,7	3,73	40	397,8	1,17
9	39	626,3	2,80	29	382,0	1,12
10	25	516,0	2,31	48	329,2	0,97
№ з/п	Європейський Союз					
	Експорт			Імпорт		
	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу експорту	група УКТЗЕД	млн дол. США	% загального обсягу імпорту
1	72	3564,4	20,87	84	3642,3	13,93
2	10	1981,0	11,60	87	2989,2	11,43
3	26	1615,8	9,46	30	2165,5	8,28
4	85	1496,7	8,76	27	1955,2	7,48
5	12	1227,6	7,19	85	1912,1	7,31
6	27	1167,2	6,83	39	1772,1	6,78
7	15	818,4	4,79	48	1065,5	4,07
8	44	557,2	3,26	38	915,1	3,50
9	23	519,9	3,04	73	573,8	2,19
10	62	378,2	2,21	33	543,9	2,08

Складено за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

обсягом з перших 10 – товарна група 84 “Реактори ядерні, котли, машини” (13,93 %), друга – 87 “Засоби наземного транспорту, крім залізничного” (11,43 %), найменша – 33 “Ефірні олії” (2,08 %).

Рівень енергозалежності України від МС протягом 2011–2012 рр. демонструє табл. 6.

Дані табл. 6 свідчать, що найбільшу частку всіх імпортованих в Україну енергоресурсів становили ввезені з країн Митного союзу. Питома вага товарів групи 27, імпортованих з МС, у загальному обсязі ввезених нею товарів у 2012 р. зростає, порівняно з 2011 р., від 83,9 до 88,2 %.

Дані табл. 4 та 5 засвідчили, що у 2012 р. порівняно з 2011 р. товарні групи, частка яких була найбільшою в експорті та імпорті, не змінилися в розрізі зазначених економічних партнерів.

**Динаміка зовнішнього товарообігу групи 27
“Палива мінеральні; нафта і продукти її перегонки”**

Показник	Рік	Експорт, млн дол. США	% до загаль- ного обсягу	Імпорт, млн дол. США	% до загаль- ного обсягу	Сальдо
МС	2011	5691,1	–	28 605,3	–	–22 914,2
ЄС		2961,3	52,0	24 005,4	83,9	–21 044,1
Усього		1484,2	26,1	1747,9	6,11	–263,7
МС	2012	3639,7	–	26 192,8	–	–22 553,1
ЄС		1068,6	29,4	23 099,1	88,2	–22 030,5
Усього		1167,2	32,1	1955,2	7,4	–788

Складено за даними Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.

Позитивні тенденції в зовнішньоекономічній торгівлі України у 2011–2012 рр. були такими:

- 1) зменшення частки групи 27 в структурі імпорту товарів з країн МС з 68,5 до 67,98 %;
- 2) зниження частки групи 27 в експорті товарів:
 - а) до країн МС з другої за обсягом до шостої: з 12,5 до 4,78 %;
 - б) до країн ЄС з четвертої за обсягом до шостої: з 8,26 до 6,83 %;
- 3) зменшення різниці між першою та другою за питомою вагою товарних груп імпортованих з МС товарів;
- 4) скорочення від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі товарами з країнами СНД.

З-поміж негативних тенденцій у зовнішньоекономічній торгівлі України у 2011–2012 рр. можна виокремити:

- 1) стабільність у структурі імпорту товарів з країн МС, а саме: переважання імпорту енергоресурсів в обсягах, що суттєво перевищують імпорт будь-якої іншої товарної групи;
- 2) переважання у структурі експорту і до країн МС, і до країн ЄС груп товарів з низькою часткою доданої вартості (види сировини);
- 3) збільшення від’ємного сальдо зовнішньої торгівлі товарами як загалом, так і з МС та ЄС зокрема;
- 4) нижчий темп приросту експорту товарів порівняно з їх імпортом;
- 5) зміна структури експорту товарів до ЄС в частині включення до 10 найбільших за питомою вагою товарної групи 10 “Зернові культури”, оскільки це сировинні товари з низькою часткою доданої вартості.

Загальний результат від зовнішньої торгівлі України можна визначити як від’ємне сальдо, що постійно зростає.

На обсяги імпорту товарів значною мірою впливає енергозалежність України від МС. У структурі експорту поряд із сировиною переважає продукція виробництва, що зумовлює істотні енергозатрати. При постійній потребі України в енергоносіях відбувається експорт товарної групи 27 УКТЗЕД.

Для поліпшення ситуації, яка склалася, Україна робить певні кроки. Наприклад, для зниження рівня залежності від імпорتنих енергоресурсів вживаються конкретні заходи: від створення проекту розробки родовищ сланцевого газу [6] до надання податкових знижок платникам податку на доходи фізичних осіб, котрі переобладнують транспортні засоби на такі, для експлуатації яких використовується біопаливо, відповідно до пп. 7 п. 3 ст. 166 Податкового кодексу України [7], тобто стимулюється скорочення використання нафти та нафтопродуктів.

Водночас неможливо ігнорувати нагальну потребу держави в енергоносіях, тому партнерство на міжнародному рівні з країнами МС вкрай необхідне для України.

Країни ЄС також є важливими економічними партнерами, про що свідчить наведений аналіз зовнішньої торгівлі України. Проте, з урахуванням особливостей відносин нашої держави та МС, програму євроінтеграції можна розглядати як довгостроковий проект.

Важливою умовою будь-якої форми міжнародного співробітництва є реформування заходів тарифного регулювання зовнішнього товарообігу. Залежно від рівня міжнародного співробітництва різняться заходи, яких вживає країна. Так, при створенні зон вільної торгівлі кожна країна-учасниця має скасовувати мита та аналогічні платежі щодо товарів, котрі походять з інших країн – членів такої зони, як це відбулося при ухваленні Закону України “Про ратифікацію Договору про зону вільної торгівлі” від 30.07.2012 № 5193-VI між Україною та США (ст. 2 Договору про зону вільної торгівлі між Україною та країнами США). Водночас у разі вступу до митних союзів в Україні втрачатимуть чинність Єдиний митний тариф, який визначає ставки імпортного мита, та закони, що встановлюють ставки експортного мита. Натомість відбудеться запровадження ставок ввізного та вивізного мита або Митного союзу, або ЄС (ст. 77 Митного кодексу Митного союзу [8] та ст. 33 Митного кодексу Європейського Союзу [9] відповідно).

Вибір доцільного рівня міжнародного партнерства з країнами МС та ЄС – найголовніше завдання для України на сьогодні, оскільки неправильний крок у цьому напрямі може негативно вплинути на наповнення державного бюджету, що лише погіршить ситуацію, яка склалася через збільшення дефіциту бюджету.

Створення зон вільної торгівлі – це, на наш погляд, оптимальний варіант міжнародної економічної інтеграції для України, позаяк при врахуванні інтересів інших держав, які входять до таких зон, не передбачається втручання жодної з них у міжнародні відносини України з третіми країнами.

Найважливішим завданням для подальшого вивчення цього питання є розроблення окремих критеріїв та системи загалом з оцінювання ефективності прийняття рішень у зовнішньоекономічній сфері. До таких критеріїв задалегідь можна віднести співвідношення темпу приросту експорту та скорочення обсягів надходжень митних платежів до державного бюджету, тобто, якщо статистично під ефективністю розуміють співвідношення результату та затрат, то результат слід визначати як головний очікуваний ефект від міжнародного партнерства – збільшення експорту, а затрати – як втрати

бюджету. Для цього вважаємо за доцільне змоделювати ситуації вступу України до ЄС та до Митного союзу шляхом підстановки ставок ввізного та вивізного мита митного тарифу зазначених міжнародних спільнот до кожної товарної позиції УКТЗЕД та застосування їх до обсягів імпорту та експорту товарів за даними попередніх періодів, визначення можливих обсягів митних платежів, враховуючи як собівартість імпортованих та експортованих товарів, так і всі інші обов'язкові структурні елементи митної вартості. Визначальним етапом має стати побудова на основі отриманих статистичних моделей прогнозних значень обсягів експорту товарів та обсягів надходжень митних платежів до бюджету.

Окремими показниками, які можуть свідчити про ефективність розвитку міжнародних відносин України, також є збільшення обсягів прибутку експортерів, підвищення якості вітчизняних товарів, зменшення від'ємного сальдо платіжного балансу. Однак лише при системному аналізі зазначених критеріїв можна оцінити результат реалізації як зовнішньоекономічної, так і митної політики.

Список використаних джерел

1. Угода про асоціацію, включаючи створення ЗВТ // Урядовий портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article%3fart_id=224167817&cat_id=223345034.
2. Про ратифікацію Договору про зону вільної торгівлі : закон України від 30.07.2012 № 5193-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/5193-vi>.
3. Про зовнішньоекономічну діяльність : закон України від 16.04.1991 № 959-XII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/959-12>.
4. Митний кодекс України від 13.03.2012 № 4495-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>.
5. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
6. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2030 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 15.03.2006 № 145-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/145-2006-%D1%80>.
7. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17/page26>.
8. Таможенный кодекс Таможенного союза в ред. Протокола от 16 апреля 2010 года / Евразийская экономическая комиссия [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tsouz.ru/Docs/Kodeks3/Pages/default.aspx>.
9. Regulation (EC) № 450/2008 of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 laying down the Community Customs Code (Modernised Customs Code) // Official Journal of the European Union. – 2008. – Vol. 51. – P. 1–64 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:145:0001:0064:EN:PDF>.

*Стаття надійшла до редакції
17 березня 2014 року*